

**Методика
визначення відповідності сортів пирію видовженого
(*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього
(*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski),
пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link)
Nevski) критеріям відмінності, однорідності
та стабільності**

**Методика
визначення відповідності сортів пирію видовженого
(*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього
(*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski),
пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link)
Nevski) критеріям відмінності, однорідності
та стабільності**

Затверджено наказом Міністерства аграрної політики та продовольства України від 16 грудня 2016 року № 547 (зі змінами та доповненнями, внесеними наказами: Мінекономіки від 27 жовтня 2020 року № 2162-20, Мінагрополітики від 10 березня 2023 року № 422, Мінагрополітики від 17 березня 2023 року № 530, Мінагрополітики від 02 жовтня 2023 року № 1747, Мінагрополітики від 15 січня 2024 року № 99, Мінагрополітики від 15 січня 2024 року № 100, Мінагрополітики від 28 червня 2024 року № 1933, Мінагрополітики від 01 липня 2024 року № 1942, Мінагрополітики від 15 квітня 2025 року № 1656)

*Методику схвалено та рекомендовано до опублікування
в електронному форматі Вченою радою
Українського інституту експертизи сортів рослин
(протокол № 12 від 30.10.2025)*

Методика визначення відповідності сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) критерієм відмінності, однорідності та стабільності / Зміни і доповнення: Костенко Н. П., Лікар С. П.; Укр. ін-т експертизи сортів рослин; Бугайов В. Д.; Ін-т кормів та сільського господарства Поділля НААН. Електрон. вид. Київ: УІЕСР, 2025. 12 с.

ISBN 978-617-8743-08-6 (PDF)

У виданні висвітлено умови проведення кваліфікаційної (науково-технічної) експертизи сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) на відмінність, однорідність та стабільність.

Методикою визначено предмет досліджень (ботанічний таксон), необхідну кількість посадкового матеріалу, місце, методи та тривалість проведення досліджень. Встановлено кількість рослин для здійснення обліків, вимірювань та спостережень. З метою здійснення опису досліджуваного сорту наведено таблицю ознак, яка містить сукупність морфологічних ознак, що мають градацію, ступінь проявлення та коди прояву і сорти-еталони. До ознак викладені пояснення, світлини та малюнки.

Методика призначена для встановлення відповідності сорту критеріям відмінності, однорідності та стабільності в Україні. Рекомендована для спеціалістів, що проводять експертизу сортів пирію видовженого, пирію середнього, пирію волосистого на відмінність, однорідність та стабільність, а також для селекціонерів, науковців, аспірантів і студентів, які займаються сортовивченням та морфологією.

УДК 633.2:631.526(083)
<https://doi.org/10.21498/978-617-8743-08-6>

Методика

визначення відповідності сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) критеріям відмінності, однорідності та стабільності

1. Методика визначає особливості проведення досліджень із встановлення відповідності сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Методика).

2. Методика застосовується в Українському інституті експертизи сортів рослин (далі – Інститут).

3. Терміни вживаються у значеннях, наведених у Законі України «Про охорону прав на сорти рослин».

4. Інститут забезпечує проведення кваліфікаційної експертизи відповідності сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) критеріям відмінності, однорідності та стабільності (далі – Експертиза).

5. Для дослідження використовують насіння.

Компетентний орган визначає кількість, якість, дату й місце постачання насіння для дослідження.

Мінімальна кількість насіння на один пункт дослідження Інституту становить 1,0 кг.

Для проведення Експертизи використовується насіння здорове на вигляд, не уражене хворобами, не пошкоджене шкідниками та яке відповідає вимогам, встановленим Компетентним органом.

Насіння для дослідження не обробляється.

6. Дослідження тривають два незалежні вегетаційні цикли, за необхідності Експертизу продовжують на третій.

Експертизу проводять у двох пунктах дослідження Інституту (основному та додатковому).

Експертиза на додатковому пункті дослідження здійснюється за клопотанням заявника для врахування результатів досліджень на випадок форс-мажорних обставин на основному пункті дослідження.

Дослідження виконують за умов, що забезпечують задовільний ріст, розвиток рослин і достатнє виявлення характерних ознак сорту.

Оптимальну стадію розвитку рослин для оцінки кожної ознаки вказано в другій колонці Таблиці ознак сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) (далі – Таблиця ознак) та примітці до неї (додаток до цієї Методики).

Планують такий розмір ділянок, щоб вилучення рослин або їхніх частин для вимірювань і підрахунків не шкодило б обстеженням, які тривають до кінця циклу вирощування.

Кожне дослідження має включати щонайменше 60 рослин, розділених на два повторення (тип ділянки А). Рекомендована схема розміщення рослин 0,70 × 0,50 м.

Для суцільного посіву (тип ділянки В) кожне дослідження має включати щонайменше 2000 рослин, розділених на два повторення. Схема розміщення рослин $0,70 \times 0,10$ м.

Під час Експертизи можуть бути проведені додаткові дослідження для перевірки відповідних морфологічних ознак.

Опис морфологічних ідентифікаційних ознак сорту здійснюють методом візуальної оцінки та за допомогою вимірювань чи підрахунків залежно від типу проявлення ознак (якісні – QL, кількісні – QN, псевдоякісні – PQ). Тип проявлення ознаки зазначається в першій колонці Таблиці ознак (додаток до цієї Методики).

7. Ознаки, що використовують для оцінки відмінності, однорідності й стабільності та ступені їх виявлення наведені в другій, третій колонках Таблиці ознак (додаток до цієї Методики). Кожному ступеню проявлення ознаки присвоєно коди (1–9), необхідні для електронного опрацювання даних. Сукупність цих кодів складає кодову формулу сорту і використовується для формування групи подібних сортів.

8. Сорт відповідає умові відмінності, якщо за виявленням ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка вважається поданою. Експертизу на відмінність проводять після отримання результатів морфологічного опису першого року випробувань. Якщо сорт-кандидат може бути вирізненим з-поміж загальновідомих сортів методом порівняння їхніх описів, то він є відмітним.

Коли неможливо чітко вирізнити сорт-кандидат серед загальновідомих за морфологічною кодовою формулою, його необхідно наступного року порівняти в польовому досліді.

9. Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей його розмноження рослини сорту залишаються достатньо подібними за своїми основними ознаками, визначеними під час морфологічного опису.

Для оцінки однорідності окремих рослин на ділянці А приймається популяційний стандарт 3 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 60 рослин допускаються чотири нетипові.

Для оцінки однорідності рослин суцільного посіву на ділянці В приймається популяційний стандарт 0,5 % за рівня ймовірності 95 %. У вибірці з 2000 рослин допускаються 15 нетипових.

Нетипові рослини позначають стрічками, етикетками тощо. За відсотком нетипових рослин встановлюють однорідність сорту.

10. Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, відзначені в описі, залишаються незмінними після неодноразового розмноження чи, у разі особливого циклу розмноження, в кінці кожного такого циклу.

Коли сорт однорідний, він вважається стабільним.

11. Досліджувані сорти групують із подібними загальновідомими сортами на групи для полегшення оцінки відмінності. Для групування використовують ознаки, які не варіюють або дуже слабо варіюють у межах сорту. Ці ознаки можуть бути використані окремо або в поєднанні з іншими.

Для групування рекомендовано такі ознаки:

– рослина – час колосіння на другому році життя (ознака 8 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики));

– рослина – за довжиною найдовшого стебла (включаючи колос) (ознака 12 Таблиці ознак (додаток до цієї Методики)).

Для чіткої реєстрації виявлення ознаки поряд із досліджуваними сортами рекомендовано висівати сорти-еталони.

Додаток

до Методики визначення відповідності сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) критеріям відмінності, однорідності, та стабільності

Таблиця ознак пирію видовженого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski), пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski)

№ з/п	Ознака	Ступінь проявлення ознаки	Код прояву ознаки	Сорт-еталон
1. PQ	Плоїдність L 1	диплоїд	2	
		тетраплоїд	4	
		гексаплоїд	6	
2. (+) PQ	Рослина: тип куща VS/VG A, 5	прямий	3	
		напівпрямий	5	
		розлогий	7	
3. (+) PQ	Рослина: тип куща восени VS/VG A, 3	прямий	3	
		напівпрямий	5	
		напіврозлогий	7	
		розлогий	9	
4. QN	Рослина: тенденція до утворення суцвіть пер- шого року сівки VS/VG A, B 3	відсутня або дуже слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
5. QN	Листок: інтенсивність зеленого забарвлення MG A, B, 3	дуже слабка	1	
		слабка	3	
		помірна	5	
		сильна	7	
		дуже сильна	9	
6. QL	Листок: наліт на листку (восени в рік сівки) VG, A, B, 3	відсутній	1	
		наявний	9	
7. (+) QN	Рослина: за висотою (навесні) MG/VG A, B, 4	дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
		дуже висока	9	
8. (* (+) QN	Рослина: час колосіння на другому році життя MG/VG A, B, 5	дуже ранній	1	
		ранній	3	
		середній	5	
		пізній	7	
		дуже пізній	9	
9. (+) QN	Рослина: за висотою (під час колосіння) MG/VG A, B, 5	дуже низька	1	
		низька	3	
		середня	5	
		висока	7	
		дуже висока	9	

№ з/п	Ознака	Ступінь проявлення ознаки	Код прояву ознаки	Сорт-еталон
10. (+) QN	Прапорцевий листок: за довжиною (під час колосіння) VS A, 5	дуже короткий	1	
		короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
		дуже довгий	9	
11. (+) QN	Прапорцевий листок: за шириною (під час колосіння) VS, A, 5	вузький	3	
		середній	5	
		широкий	7	
12. (*) (+) QN	Рослина: за довжиною найдовшого стебла (включаючи колос) VS A, 5	дуже коротка	1	
		коротка	3	
		середня	5	
		довга	7	
		дуже довга	9	
13. (+) QN	Колос: за довжиною VS A, 8	короткий	3	
		середній	5	
		довгий	7	
14. (+) QN	Колос: кількість колосків VS A, 8	мала	3	
		середня	5	
		велика	7	
15. (+) QL	Зернівка: плівчастість VG (A), (B), 8	відсутня	1	
		наявна	9	

Примітка:

Умовні позначення

(*) – ознаки, позначені зірочкою, завжди залучаються до Методик визначення відповідності сортів критеріям відмінності, однорідності та стабільності усіма країнами-членами Міжнародного союзу з охорони нових сортів рослин, за винятком випадків, коли виявлення попередньої ознаки або умови навколишнього природного середовища це унеможливають;

(+) – вказує на те, що до цієї ознаки надано пояснення або ілюстрації після Таблиці ознак.

Рекомендований метод спостереження за ознаками вказано в другій колонці Таблиці ознак:

MG – разове вимірювання групи рослин або частин рослин (наприклад, висота);

MS – вимірювання групи попередньо визначених рослин або частин рослин, на яких протягом вегетації здійснюються всі виміри кількісних ознак (наприклад, довжина);

VG – візуальна разова оцінка групи рослин;

VS – візуальна оцінка окремих, попередньо визначених рослин або частин рослин.

Експертизі підлягає щонайменше 2000 рослин.

Усі вимірювання варто здійснювати на такій кількості рослин:

MG: разове вимірювання 60 рослин або частин 60 рослин (наприклад, висота рослин);

- MS: вимірювання окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;
- VG: візуальна разова оцінка 2000 рослин;
- VS: візуальна оцінка окремих, попередньо визначених 60 рослин або частин 60 рослин;
- L: лабораторні дослідження.

Пояснення до Таблиці ознак:

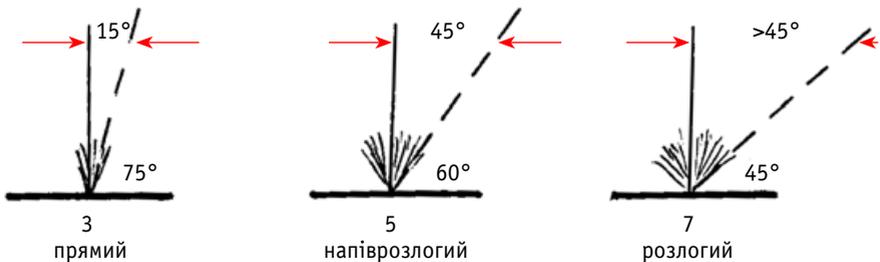
1) Коди фаз росту й розвитку рослин, в які рекомендовано робити спостереження

Коди	Назви фаз росту й розвитку
1	сухе насіння
2	сходи
3	кущіння
4	відновлення вегетації навесні
5	колосіння
6	цвітіння
7	молочна стиглість насіння
8	повна стиглість

2) Пояснення або ілюстрації до окремих ознак

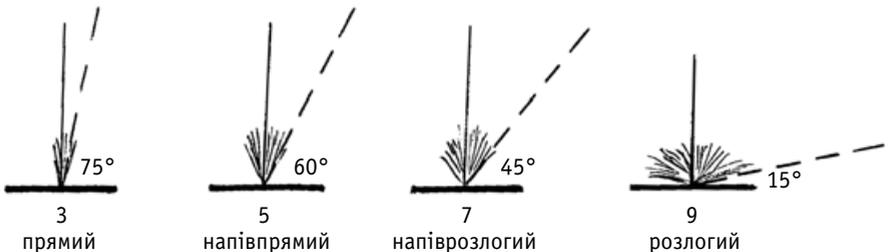
До пункту 2 Таблиці ознак. Рослина: тип куща

Обстежується у фазі повного колосіння. Тип куща оцінюють візуально за кутом, утвореним зовнішніми листками і уявною вертикальною віссю.

До пункту 3 Таблиці ознак. Рослина: тип куща восени

Визначають візуально за кутом, який утворюється між зовнішньою лінією, що утворюється пагонами від місця розгалуження куща, до поверхні ґрунту.

До пункту 7 Таблиці ознак. Рослина: за висотою (навесні), см
Дуже низька – до 10, низька – 11–15, середня – 16–20, висока – 21–30, дуже висока – понад 31.

До пункту 8 Таблиці ознак. Рослина: час колосіння на другому році життя, діб.
Реєструють час появи колоса на кожній рослині. Рослина, що вступила у фазу колосіння вважається такою, у якої з піхви прапорцевого листка повністю виходить колос.

Дуже ранній – до 45, ранній – 46–50, середній – 51–60, пізній – 61–70, дуже пізній – понад 71.

До пункту 9 Таблиці ознак. Рослина: за висотою (під час колосіння), см
Дуже низька – 40–50, низька – 51–60, середня – 61–70, висока – 71–80, дуже висока – понад 81.

До пункту 10 Таблиці ознак. Прапорцевий листок: за довжиною (під час колосіння), см

Дуже короткий – до 10, короткий – 11–12, середній – 13–16, довгий – 17–19, дуже довгий – понад 20.

До пункту 11 Таблиці ознак. Прапорцевий листок: за шириною (під час колосіння), мм

Вузкий – до 2, середній – 3–5, широкий – понад 6.

До пункту 12 Таблиці ознак. Стебло: за довжиною найдовшого стебла (включаючи колос), см

Вимірюють довжину найдовшого стебла від рівня ґрунту до верхівки колоса.

Дуже коротке – до 40, коротке – 41–60, середнє – 61–80, довге – 81–100, дуже довге – понад 101.

До пункту 13 Таблиці ознак. Колос: за довжиною, см
Короткий – до 8, середній – 9–15, довгий – понад 16.

До пункту 14 Таблиці ознак. Колос: кількість колосків, шт.

Мала – до 10; середня – 11–15; велика – понад 16.

До пункту 15 Таблиці ознак. Зернівка: плівчастість
Оцінюють візуально після обмолоту рослин.

1
відсутня

9
наявна

Список використаних літературних джерел

1. Методика проведення експертизи сортів пирію видовженого, середнього, волосистого (*Elytrigia elongata* (Host) Nevski, *E. intermedia* (Host) Nevski, *E. trichophora* (Link) Nevski) на відмінність, однорідність та стабільність. Методика проведення експертизи сортів групи кормових та коренеплідних на відмінність, однорідність і стабільність / за ред. С. О. Ткачик. Укл.: Костенко Н. П., Гринів С. М. та ін. 2-е вид., випр. і доп. Вінниця : Нілан-ЛТД, 2016. С. 615–623.
2. TGP/1/3 General Introduction to the Examination of Distinctness, Uniformity and Stability and the Development of Harmonized Descriptions of new Varieties of Plants. https://www.upov.int/edocs/tgdocs/en/tg001_03.pdf
3. TGP/7/10 Development of Test Guidelines. https://www.upov.int/edocs/tgpdocs/en/tgp_7.pdf
4. TGP/13/1 Guidance for New Types and Species. https://www.upov.int/edocs/tgpdocs/en/tgp_13.pdf

**Методика
визначення відповідності сортів пирію видовженого (*Elytrigia elongata*
(Host) Nevski), пирію середнього (*Elytrigia intermedia* (Host) Nevski),
пирію волосистого (*Elytrigia trichophora* (Link) Nevski) критеріям
відмінності, однорідності та стабільності**

*Методику схвалено та рекомендовано до опублікування
в електронному форматі Вченою радою
Українського інституту експертизи сортів рослин
(протокол № 12 від 30.10.2025)*

Зміни і доповнення внесено: Костенко Н. П., Лікар С. П., УІЕСР; Бугайов В. Д.,
Ін-т кормів та сільського господарства Поділля НААН.

Електронне видання

Технічний редактор: *Н. В. Павлюк*
Комп'ютерне верстання *Н. О. Бойко*
Формат: PDF. Гарнітура OfficinaSans.

Видавець і виготовлювач

Український інститут експертизи сортів рослин
03041, м. Київ, вул. Горіхуватський шлях, 15
Тел.: (044) 290-40-45; e-mail: sops@i.ua
<https://www.sops.gov.ua>
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 5616 від 25.09.2017

